

"Esmâ-i Hüsnânın kayıtsız ve hadsiz cilvelerine hadsiz ve kayıtsız bir meydan açmak için o küllî âdetullah düsturlarının ve o umumî kanunların şüzuzâtıyla ve hem, şerli cüz'î neticeleriyle, hususî ihsanat ve hususî teveddüdat,.. " İzah?

"Ve fâil-i muhtar olduğunu ve her bir şeyin her bir işi, onun meşîetine bağlı bulunduğunu ve umum kanunları dahi daima irade ve ihtiyarına tâbi bulunmalarını ve o kanunların tazyikinden feryat eden fertleri, bir Rabb-i Rahîm dinlediğini ve imdatlarına ihsanıyla yetiştiğini göstermekle; esmâ-i hüsnânın kayıtsız ve hadsiz cilvelerine hadsiz ve kayıtsız bir meydan açmak için o küllî âdetullah düsturlarının ve o umumî kanunların şüzuzâtıyla ve hem, şerli cüz'î neticeleriyle, hususî ihsanat ve hususî teveddüdat, yani sevdirmekle hususi tecelliyat kapılarını açmıştır."(1)

Allah, kainatta muazzam bir sistem ve intizam kurmuş ve bu sistemin külli ve cüzi şeyler için durdurulmayan prensipleri var. Bu külli kanunlar bazen insanı zora sokup insan üzerinde büyük bir baskı oluşturuyor. İnsan bu kanunları değiştirmeye muktedir olamadığı ve bu kanunlar karşısında ezileceği hengamede, Allah hususi şefkat ve yardımı ile insanın imdadına yetişiyor. İnsanın o kanun çarkı altında ezilmesine müsaade etmiyor. Aslında o çarkın ağır ve baskıcı olmasının bir hikmeti de insanı hususi şefkate ve iltifata yönlendirmektir. Yani insan o kanunun ve sistemin baskısı altında kalmaktan bunalıp ilahi rahmet ve şefkate firar ediyor.

"Allah'ın, daha önce gelip geçenler hakkındaki nizamı budur. Allah'ın nizamında asla bir değişiklik bulamazsın." (Ahzab, 33/62)

Allah, varlık alemi ile ilgili kanunlar belirlemiştir. Tüm mevcudat ezelden ebede bu kanunlar doğrultusunda hareket etmektedir. Buna sünnetullah yani Allah'ın sünneti, kanunu da denmektedir. Bu kurallar genel hatları ile muazzam bir fayda ve hikmetle yoğrulmuştur; lakin genel ve değişmeyen sistem ve çarktan özel olarak zarar görüp bunalanlar da oluyor.

Bir başbakan, kanunlar gereği devlet bütçesinden özel şahıslara yardım ve para

aktaramaz, ama kendi kesesinden muhtaç birisine yardımda bulunabilir. Tabiri caiz ise, Allah kainatın genel kurallarını ve sistemini bir kulunun hatırı için bozmaz ya da değiştirmez. Ama o kanun ve sistemden bunalmış, onun altında ezilmiş bir kuluna hususi bir çıkış yolu gösterip özel bir şefkat yardımı yapabilir.

(1) bk. [řualar, İkinci řua, Üçüncü Makam.](#)